

تۆرك يوردى

ناشرى : تۆرك يوردى .

مديرى : محمد امين .

۲۷ ئاتون اول ۱۳۲۸

يىل ۲

صافي ۶

برچوق کنجلرک انظار امی بابالرینک دستگاه دا دوستدینی آشهرق صدر
اعظمق سررلرینک اطرافنده دولاشیور !

دارالشفقه نك جمعیت تدریسیه اعضاسندن علی کامی - که اسماعیل صفانك
برادری اولان برشاعر حساس در - بازوی نحیف وساعی سنی کانون اولك اون
آلتیجی بازار کیجه سی مدحت افندیك سر مختصرینه بالین واپسین خدمتده
قوللاندی ؛ چونکه او کائنات سعی شاعر علی کامی نك قولی وکوکسی اوزرنده
صوك نفسی آللهنه تقدیم ایتدی .
وشو صورتله علم وفنك رأس متفکری شعر وادبک سینۀ حساسنده خواب
واپسینه دالمش اولدی .

صدمت جمال

احمد مدحت افندی

« انقبایله مفتخر اولدیغیم عثمانلی قومی وقتيله
بر خصلت علویه بی حائز ایدی که اوده کندیسنه
مادی ومعنوی ابراز خدمت ایدنلره تحدیث نعمتده
بولمق ایدی . حیفا که بوخصلت جیله نك دخی سائر
برچوق مفاخرمن کبی دللرده یاد تأثیری قالدی ؛
وجدانلرده بر مقدس عقیده کبی یرلشمش اولان قوتی
زوال بولدی . بوندن طولایی درکه بوکون خادمه
مخدوم آره سنده کی حرمت ومحبت اولکی رونقنی
کوسترمییور ... »

ابوالضیا [۱]

توفیق بك افندی نه قدرده حقلیدر . « شیخ المنقذین » ك ۱۵ ، ۲۰ - سنه اول
طوبی دینی وکوستردیکی بوملی نقصانمزی ، بوکون ملتتی سوون هر تورک آز چوق
[۱] « انتخاب افکار » ، نومرو ۹ - « بز نصل چالیشیورز ، بشقه لری نصل
چالیشیور ؟ و احمد مدحت افندی » ، « ضمیمه مجموعه ابوالضیا » جزو ۸۰

حسن ايدىيور . برملت كندى رجائى كرك حيساتده ايكن ، كرك اولدكن
 صوكره تدقيق ، تقدير و تنقيد ايتمه سي ، بالغات كندينه خدمتدر . جمعيتك
 حياتى ، اشخاصك فعاليتى مجموعندن باشقه برشميدر ؟ تاريخ ، ترجمه حاللردن
 وعلى الخصوص مشهور آدمرك ترجمه حاللردن عبارتدر ، دنيسسه چوق خطا
 ايدئز . تدقيقات تاريخيه لرى نتيجه سي اوله رق . مشاهيره عبادت . ي كشف
 ايله يئلىر آلدانماشلردر . تاريخت بومهم نكته سندن بئخر اولمايان مستعد حيات
 قومر . بويوكلرينه جداً حرمت ايدرلر . غربك كوندملك ، هفته لى ، آيلىق
 جريده لر بئك هيچ برنسخه سنه تصادف اولمىزكه اوراده اولمش ويا ياشايان بر
 ملتداك ترجمه حالى ، تدقيق حياتى ، تنقيد آئارى بولماسين . غربك هيچ
 برشهرى ، قصبه سي يوقدركه اوراده ، ملتالرينه خدمت ايتمش كيمسه لرى
 خاطر لانه چق بر موزه به ، بر مكتبه ، بر سوقاق اسمنه ، بر ميدانه ، الخ راحت
 كنمه سين . نه حاجت ، ياشامق ، ايلروملك ايسته ين قومشو قوملر يمزده شو
 سويله دكريمىزك دلانلى همان هر كون كورميورمىز ؟ برقاج آي اول وفات ايدن
 يفرم خان ايچون ارمنى غزته لرى آيلرجه مقاله لر يازديلر ، هفته لرجه متوقاكت
 مختلف شكل و وضعيته آلمش رسمى باصديلر .

اولر مشاهيرك حياتى يالكىز قصيده ومدحيه يازيلىق ايچون تدقيق اولماز .
 اى خدمتلىر شنا ايدىلدىكى قدر ، خطالرى ، نقصانلرى ، قصورلرى ده ميدانه
 چيقاربيلر . اوله نلرك حياتى اولدينى كى تشهير ، حياته حاضر لانا نلره ، حياتده
 بولونانلره اى بردرس اولور . بز ، بويوك اولور يمزى ده ، طبق ديرلر يمزى
 اولدينى كى يالكىز التماسچى و شفاعتچى اوله رق قوللايورز ، مشروطيتچيلر
 مقام اقتداره كچوبده ، مدحت ياشا و كال بك دواترده رقيبزه التماس ايدم
 بيله جك حاله كلير كلز ، مرحوملرك ياقديغىز ، يرتديغىز رسملر ينى تكرر
 يابد برتوب ، اك كوزه چاربان يرله آصديق ، مشروطيتك موده سي كچر كى
 اولديميله ، درحال آرقه او طه لره ، بلكه ده بولكل و كيلارلره دفع ايتدك ..

..

رحمتلى مدحت افندى ، بزم كى قدر بيلمىز وياشامق ايسته مىز بر خلق

آرسنده جاليشوب اولمش اولماسه ايدى ، جنازه سيچون ، بوتون پايخت يردن اوينار ، برقاج كون جريده و مجموعه لرك قسم اعظمى اونك ترجمه حالى ، خاطر ايتيله طولار ، آيروجه رساله و كتابلر انتشار ايدر ؛ آتارنى تصنيف ، تدقيق ويكيدين طبع ونشر ايچون خصوصى برانجمن تشكى ايله ؛ خاطره-نى ابدىلاشديرمك اوزره برقاج مكتب ، بلهكه برموزه تاسيسى قرارلاشديريريلر ومطلقا پايختك اك معتبرا برموقعنده ، مثلا دارالفنون قابوسى اوكنده هيكللى ركز اولمق املهله ياره طويلانميه باشلانيردى . دها اولمهدن ده مدحت افندى كې فوق العاده بر آدمك حيات و فعاليتندن باحث برچوق آثار وجوده كلكش بولنوردى . بن ، برهفته در آراديم حاليه ، اوج اوراق رساله دن باشقه برشى بولامادم ! او اوراق رساله لرك اك قيمتدارى ابوالضيا توفيق بكك ، « مجموعه ابوالضيا » نك ۸۰ نجى جزؤنه ضميمه اوله رق نشر ايتديكى « بز نصل جاليشيورز ، باشقه لرى نصل جاليشيور ؟ » و احمد مدحت افندى « عنوانى ، ۲۴ صحيفه لى بر مقاله سيدر . ديكرى « تراجم احوال مشاهير يا خود زمانى عثمانى ادبا و محريين » آدى صرمك برنجى جزؤيدر . على مظفر بك طرفدن يازيلان بوكوچوك رساله (اوراق فورمه ، ۲۸ صحيفه ، تاريخ نشرى : ۱۳۱۷) مدحت افنديك مادى ترجمه حاله دائر توفيق بك مقاله سنده كى بعض آجيقلى دولدريور . « اون دردنجى عصر ك تورك محررلى » صرمسك برنجى دفترى اولان اوچنجى رساله نك هر نه قدر اسمى « احمد مدحت افندى » ايسه ده ، مندرجاتنده احمد مدحت افنديدن غيرى هر شى وارد .

بوكون احمد مدحت افنديدن بحث ايدمك كيمسه نك اوكا عائد ادبياتدن استفاديسى غايت محدود قاله جقدر . مدحت افنديك حيات و آتارى ايچون ماخذ ، آليوم حيات و آتارندن عبارتدر . عثمانى توركلكسكك تاريخ تكاملنده مهم بردورمى دولديران مدحت افنديك حيات و آتارى غائب اولمقدن صيانت ايديله ليدر . استانبولك عمومى و وقف كتيخانه لرندن بعضلرنده و دارالفنون كتيخانه سنده « آثار مدحت » ، نقصانسز اوله رق ، تدارك و حفظ اولماليدر . بو خصوصى اهام ايتمه مك ، معارف نظارتى كتيخانه لر مفتشلكسكك وظائفنددر .

حیاتنک ، وقایع حیاتیه سنک جمع وحفظی وظیفه سنی ، مائله سی ، آرقداشلری ، دوستلری ، طبیعی ایفا ایدم جککدر . نته کیم ابوالضیا توفیق بک بوطاتلی خدمتی بک بحیانه ادا ایتدی . انشاء ، مرحوم خاطرات حیاتی بازمشدر . نشری محترم مائله سنک لطفندن مأمول اولان او خاطرات ، ۱۴ نجی عصرک برنجی ربمنده عثمانلی حیات فکریه سیجئون بیك قیمتدار برمنبع اوله جقدر .

بوسطرلرک عاجز محرری ، مدحت افندیکنک آثارندن آنجق بعضیلری اوقویه بیلشمش وکندیله ده یالکز صوک سنه لرده برقاچ دفعه شرفیاب ملاقات اولمشدر . آشاغیده عرض ایدم جکم مطالعه لر ، تبیع نمره سی دککدر ، اولسه اولسه بر غزته جینک شخصی مشاهدات وحسیاتی قینلندن اوله بیلیر . مدحت افندیکنک تبیع وتنقیدی ، حمدالله صبحی وکوبرلی زاده فوادیکنک کی اجتماعی وادی منقذک جیفرینه جدیتله کیرن کنج اصحاب استعداددن بکله رز .

عثمانلی تورکلیرنک یکی حیاتنده ظهور ایدن یکی ادبیات ، بنجه بر مجرا تعقیب ایتشم دککدر . شناسینک آثارنده ایکی مسالک ادینک تخمیلری بعضاً قاریشیق ، بعضاً آریجه صاحبشمش بولیبوردی . بوتخاردن برنوعی تموی و ترم ایدم رک نامق کالار ، عبدالحق حامدر ، توفیق فکرتلر ، خالد ضیالر ، ونهایت « فجر آتی » کی ثمرات اقتطاف اولندی ، دیگر نوعی ایسه بویوبوب جیچک آجارق ، احمد مدحت ، شمس الدین سامی ، محمدامین ، نجیب طاصم ، « تورک یوردی » و « کنج قلملر » کی عیملر ویردی . شناسی ، ایکی مکتبکده استادیدر . (هه گول) دن ، یکدیگرینه هیچ بکزمه مین ، ایکی تورلی هه گولجیلر ، تورم دیکی کی ، شناسیدنده بربریه بار یشامایان « تورکچیلر » له « ادبیات جدیده » جیلر واولاد و اخفادی « میدان ککشددر . ادبیات جدیده جیلرک کوزم چاربان طبیعتلرندن بریسی ، هر نسلک ، کینندن اول کتلری انکار اتمه سی وعین لسلکده کندی آرم لرنده بردرلو او یوشامه سیدر . یکی ادبیات جدیده جیلر ، کال و ضیایی انکار ایتدیله ، فجر آتیجیلر ده اورطه لغه هیچ ایشیق و برمه دن ، توفیق فکرت و خالد ضیالر جامور آتمه یه یلتندیله ، کال ، ضیا ایله متصل غوغا

ایندی. یکی ادبیات جدیدہ جیلر سیاسی ماسک و مانطولرله اورتونہ رک ، بربرلرینہ کیردیلر ... لکن تورکیکیلکده اجدادہ حرمت بر غنہ در . بز ، آتالریمزی ہیچ اوتما یو . « آتالر سوزی » فی طوپلایان ، یازمق حسابیلہ شعرلر یازان ، ییانجی کلهلری مقدس دیلزدن قوغمیه اوغراشان شناسی ، یکی حیاتده تورکلک مذهبک امامیدر . احمد مدحت افندی ایسه ، بومکتبک نامق کالیدر . نامق کمال شناسیدن سادہ لکی ، فکری ، مفہومہ اہمیتی آلمقدن زیادہ ، شرقیلیق روحک غریبلارجه کینمش شکل و ظاہری قسمی توارث ایدہ رک بونی قورقیلہ جق قدر عظیم و شدید استعداد ادیبیلہ بویوتمش ، صاغلاملاشدیرمش ، اورطہیہ فیلاتوب آتمشدی . کمالک قوتی ، بارلاقلمی قارشیمسندہ کوزلر قماشدی و تورک کنجلیکنک اک کزیدہ قسمی برمدت کمالہ سجده ایتدیلر .

احمد مدحت ، شناسیدن اصل غریبلیق روحی ملہم اولمشدی ؛ سادہ لکہ ، فکرہ ، ظاہردن زیادہ مفہومہ ، شکلدن زیادہ معنایہ اہمیت ویرمہ یی اوکرمشدی ؛ مدحت ، کمال وارقداشلرندن دہا فضالہ وضوح ایلہ اوروپا مدنیتی ، صوک عصرک اوروپا مدنیتدہ اکمہم موقعلردن بری طوتان ملیت فکری آکلامشدی . بو آکلایش ، دیگر بعض سائقارلہ برابر ، مدحتی ، حلقہ ، محیطمزک نانکور بر تعبیریلہ « عوامہ » ، دہا طوغریبی تورکییلکہ سوق ایتدی . نامق کمال ، فطرتدن فوران ایدن قوت وشدتلہ برنجی جریانہ نہ قدر فیض ویردی ایسہ احمد مدحتدہ فوق العادہ اقتدار سیی ایلہ ، چالیشمہ سندہ شرقیلارجه جدآ حیرت آور انتظام و ثباتیلہ ، نہایت بوتون دنیادہ امثالی نادر بولونان فطری برکتیلہ ایکنجی جریانی اودرجہدہ درینلشدیردی .

بن عثمانلی تورک محررلری آرمہ سندہ مدحت افندی قدر اوروپا مدنیتی جدی تمثیل ایتمش بر ایکنجی آدم دہا طانیبورم . اسکی مدنیتلر ، ہیأت اجتماعیہی ہر جہتجہ ، حتی تعلیمجہ صنوفہ آیریرلردی . ہر شیدہ ، علمدہ بیلہ « خواص » و « عوام » واردی . « کاهنلر مدنیتی » شکلنی آلان اسکی شرق مدنیتلرندہ اوقومق ، یازمق ، بیلیمک خواص الخواص اولان کاهنلرہ خاصدی . بو اسکی شرق مدنیتلرینک بوکون بیلہ قبا ، بوزوق فقط بارز بر

نمونه‌سی ، یزیدیلرک بر طایفه افرادیندن غیریله اوقومعه‌ی حرام عد ایتمه‌لرنده کورمک قابلدیر . شرقده یارلایان دین اسلام ، ابتدا علمی قادین وارکک بوتون مسلمانلره فرض عد ایندیکی حالد ، سوکره‌دن محیطه تابع اولمشدی ، مدنیت اسلامیه‌ده دخی ، نظریات اجتماعیه‌سنه رغماً علما و عوام سفاری موجود ایدی . عوام ، یعنی اکثریت اهالی ، حقایق دینییه‌ی تماماً تلقی به استعدادسز ، آشنای مخلوقادن صایلیوردی . اسلام مدنیتک اساسلری جامع کلام قدیمک ، اسلامه داخل اولمش اقوام لسانه ترجمه اولونغانسی ، کتب دینیتهک هب عربجه یازیلانسی ، دین ایله ملیتک قارشیدریلمه‌سی ، ظنمه‌جه ، بوتقسیمک اسبابندیر . اسکی عثمانلی هیئت اجتماعیه‌سی « کاهنلر مدنیتی » اساسلی برقاعده نظریه صورتیله قبول ایتمه‌مش ایسه‌ده فعلاً اوندن آیریلماشدر . علوم و ادبیات صرف خواصه ، « کاهنلر » حصر اولونمشدر . شناسی مکتبتک نامق کمال قولی‌ده بو شرق غنمه‌سنی قیرمادی ؛ یکی ادبیات جدیده استادلری ، بوباده سفلرینک اثرینه اقتفا ایندیله . خالد ضیالک ، توفیق فیکرتک نثر و شعرلری ، هب « کاهنلر مدنیتی » اساسنک حیانه تطبیقیدر . بو « ادبیات خواص » طریقتک معروف پیرلرندن بریسی ، برسنه‌قدر اقدم ، بکا : « عوام ، دنیالک هر طرفنده و مرزمان عوام قالمشدر ؛ عوام قطعاً تعالی ایده‌من ... بز ایسه اونلرک درکه ادراکنه‌قدر اصلا تنزل ایلیه‌مه‌یز . بز کندیمز ایچون ، خواص ایچون یازبورز . » دییه باغر مشدی . اروپا دخی قرون وسطاده بویله دوشیوردی . قاتولیک پاپاسلری ، علمی ، ادبیاتی کندیلرینک خصوصی مالکانه‌لری عد ایدیورلردی . تجدد و انتباه دوری ، بوسخیف نظری کورلتدی . دین مجیدلری ، مقدس کتابلری خالقک دیلنه ترجمه ایندیله ؛ انتباه صنعتکارلری خلقک روحیله ، خلقک دیلیله شعرلر ، دستاغلر یازدیله ؛ تجدد و انتباه متفکرلری ، خلق بالذات اوقومالی ، بالذات دوشونمه‌لی ، حیانه کنندی کوزیله باقالی ، حقیقی طبیعتدن کنندیس آوامالی ، خالقله مخلوق ، طبیعتله اجزای طبیعت آره‌سنه واسطه‌لر کیرمه‌ملی ، دیدیلر . وایشته بودرین و بویوک انقلابندیرکه بوکونک اروپا مدنیتی طوغدی . اروپاکن عظمت و قوتی آروقادین اوروپایلرک

اكثرينك مشترك مساعيدى ثمره-سيدر . اوروپا مدنيتك اك صاعلام برتملى
 « تعليم عمومى » در . بوكونك اوروپا مدنيتنى ديكردن مدنيتلردن تميز ايدن اك مهم
 برسجيه ، ايكنجى برتعبيرله اوروپا مدنيتك روحى ، علم ومعرفتى ، صنايع
 وادبياتى نامليشديرمك ، (Démocratiser) ايتمكدرد .

احمد مدحت افندى ، ايسته اصل بوروحى كشف ايتمش ايدى . وبوتون
 حياتى كشف ايتديكى شو اساسك تطيقنه صرف ايتدى .

خلقى مدنيتك عاملى قيله بيلك ايچون اوقوتمق ، اوكرتمك لازمدر . خلق
 كندى ديايله سويلتمهين سوزلردن برشى آ كلاماز ؛ خلق كندى ديايله سويلتمهين
 سوزلر كده سويلتمهين فكر به سندن بوكسك مفهوملره متعلق اولانلرغى ينه آ كلاماز .
 خلقك بويومشلى بيله « كاهنلر مدنيتى » حكم سورن يرلرده چوجقلىر كييدرد ؛
 اونلرك ، احوال روحيله لرى ، ملكات دماغيله لرى تدقيق ايديله رك اصول تعليم
 وتربيه نك قاعده لرينه توفيقاً يتشديريله لرى اقتضا ايدرد . عثمانلى توركلرغى غرب
 مدنيتيه ادخال ، آنجق اونلرك حال حاضرى ايجه بيلوب ، اونلرك سويلتمهين
 ايتمه يه « تنزل » ايدوب ، اونلره ، چوجق تعليم وتربيه ايدركى ، الكبسيط شيلردن
 الكبسيط طرزده بحث ايدرك ، يواش يواش دهامر كبلره ، دهامر مشكللره چيقمق
 اوزره اوكرتمك وبويوتمك ايله قابلى . بر باقىشده يك معلوم ، يك ساده ظن
 اولونان بو حقيقتى ، عثمانلى توركلرينك تجدد دورنده مدحت افندى كى كورن ،
 آ كلايان ، هيچ اولمازسه تطيق ايدن بولمادى . بعض كيمسه لر ، حتى بوكونه
 قدر خلق ايچون يازمق ، يالكز لسان واقاده يي ساده لشدير مكدن عبارتدر ،
 صانيرلر ؛ مفهومده ساده لك وتدرىجك لزومنى خاطرلامازلر . مدحت افندى ،
 ۱۴ نجى عصر هجرينك ابتداسنده ، بو يك ساده ، فقط ظايت مهم اساسلرى
 بيلور واونلره عمل ايدىوردى . مدحت افندى اوزمانك عثمانلى توركلرغى
 - حتى يالكز پايختده ساكن اولانلرغى - يك آز اسستنا ايله ابتدائيه مكتبى
 شاگردلرى عد ايدرك ، كنديسنى ده اونلرك خواجهسى مقامنه قويوش واوكا
 كوره تدريساته باشلامشدر . ابوالضيا توفيق بك « خواجه اول » ك شاگردلردن
 « مفسوخ سركى محاسبه سنده ميمز اللى ياشنده حنيفا افندى » نك تحصيلنى نه كوزل

نه جانلی تصویر ایدر [۱]. خواجه کرسیسی ، احمد مدحت افندینک بوتون
 عاتله سی افرادیله برابر چالیشدیغی ، اسکی ضبطیه کوشه سنده کی متواضع مطبعه
 سندن ، رحله لری استانبولک هر طرفه طاغلمش عاتله اوطه لرینک مانقال
 باشیلرندن متشکل بوقوجامان مکتبک مقدار شاگردانی کوستریر بر استاتستیک
 جدولنی ده ینه توفیق بک سایه سنده اوکرنیورز : « بوا یکی اوچ بیک اصحاب
 خانه دن مشتری مفروضمز حنیفا فندی مزاجده بیک قدر آدم فرض ایدیلنجه ،
 خواجه اولک شوو حالیه بش آلتی بیک شاگرد پیدا ایتمش اولدینی تعین
 ایدر [۱]. » احمد مدحت افندی بوتون استانبولی شامل بو ابتدائی مکتبنی ،
 درجه تدریسی جهتیله متادیا ترقی ایتدیوردی ، رشديه ، حتی اعدادیه سنفلری علاوه
 ایلدی ، عادتاً « خلق دارالفنونی » حاله سوقدی . علمک ادبیاتک انامیلکی ،
 ده موقرانی ، اساسی اصلا کوزدن غیب ایتدیکی ایچون ، درسارنده ساده لکدن ،
 قولایلقدن ، حاصل علم تربیه نک طوغری اسولندن اصلا آیریلیوردی .
 « خواجه اول » ، « طغارجق » ، « قرق اسبار » ، « کائنات » ، « لطائف روایات » ،
 « ترجمان حقیقت » ، مدحت افندی مکتبک ، علوم وادیاته متعلق بللی باشلی
 درس کتابلری در .

مدحت افندینک بو کتابلری ده ، باشقه اثرلری ده انسانی هیچ یورماز ،
 استانبولک لطیف ونفیس صولری کبی قولای و طاتلی ایچیلر . اسلوبنده
 طبعیلک ، یومشاقلق ، برنوع حال آشنالاق واردر . اويله بعض یکی تصفیه جیلر
 کبی ، قاتی قاعده لر قویماز . ده ای آ کلاته جغنی بیلدیمی ، عرب وعجم ترکیلری
 قوللا تمقده مشکلمسندک کوسترمز . فقط لزومسز یره عرب عجم کله لرینی ده
 طبقه ، باصه طولدیرماز . یازیدن مقصده حیاته مفید برشی آ کلاتمقدر ،
 هم ده قولای آ کلاتمقدر ، بوکاتماماً موفق اولور . موفق اولماق ایچون سوزی
 اوزاتمقدن ، بلاغت خواجه لریمزک تعبیر یله « اطناب » دن ده چکنمز ، وچکنه مکده
 — بلاغتجیلر نه دیرسه دیسون — بک حقلیدر .

[۱] « بز نصل چالیشیورز ، بشقه لری نصل چالیشیور ؟ و احمد مدحت افندی »

مدحت افندینک یازیلری شئلك فشنكى ، یاخود مایتابلی کبریت دکدر .
 اوفشنكى قورشونله قوللانیر ، کبریتلریله آتش یاقار . کال وشیانک یازیلری
 طوق قارنه قوراییه ویمش اوله بیلیر ؛ مدحت افندی آج ملتزمه اکمک ویرمک
 ایسته دی . شناسی مکتبک کال قولى سالکلری یازی یی کندی ذوقلریچون ،
 نهایت مقداری ضایت محدود دوستلریچون یازیورلردی . یازیلرنده غایه ، نفسلری
 تلذذ شخصیلری ایدی . « فجر آتی » نك بو اختیار دده لری خلقی حقیر کوریور ،
 اترلری اوندلرک ناصرلی و کیرلی اللرنده کورمکدن ایکره نیورلردی . مدحت
 افندی ایسه خلقک ایچنده یاشادی ، خلق ایچون یاشادی و خلقک یتیملری
 آرهنده اولدی ...

شناسیدن تشعب ایدن ایکی مکتبکده فکر وحس منبعلری عینی ، یعنی
 عنصه شرقیه ایله فرانسه مدینتی اولدینی حالده مدحت افندینک شوخصوصیت
 نظری ، عجبا زردن نشأت ایتشدی ؟ بوکا اصناف ، یعنی دهموقراتیق برعائله دن
 ظهورینی سبب کوسترنلر بولنه بیلیر . فقط فکرآ ، حسآ ، حتی معیشتجه پک
 آریستوقرات کیچین محررلریمیزک هیمسی سیپاهی زاده لر میدر ؟ قالدی که مدحت
 افندی حیاته کیردیکی زمان آخابکی آرتق پاشا اولمشدی . بیلیم کیمدن مدحت
 افندینک پوماق اولدینی ایشتمشدم . لیکن عائله سنک ابوالضیا توفیق بکه یازدینی
 بر مکتوبدن [۱] آ کلاشیلیدور که مدحت افندینک باباسی تورک اوغلی تورک ،
 یالکز آناسی چرکسدر . مدحت اسلاو نسلندن اولمادینی کی ، تماماً آری بیله
 دکدر . آنجق کنجلیکنی صرب و بلغارلر ، یعنی اسلاولر آرهنده کچیرمک ،
 هله مدینت غریبه یی ایلك دفعه فرانسه لسانی صورتنده بر اسلاو (دراغان
 تساقوف) دن اوکریمک مدحت افندی یه دهموقراتلق فکر وحسی ویرمش
 اوله بیلیر : اسلاولر ، هله اسلاولرک عرفاسی (انته لکتنوئلری) خلقی
 سومرلر ؛ زادکندن محروم جنوب اسلاولری دکل ، حتی شمال اسلاولرینک
 بعض برنسلری بیله فکرآ و عملاً دهموقراتدرلر . مدحت افندینک مطبعه جیلوق
 دوره سنده کی عائله حیاتی ، بوتون افراد عائله نك بر آرهنده مطبعه جیلوق ، مجلدلک

ایده رک جالیشمه سی، کچنمه سی، ده موقراتیق اساسلرک حیاته تطبیقنه الکوزل
بر مثال اوله بیلیر، ذاتاً بنجه، عاقله مدحتک اودوره مساعیسی، حقیقه حیات
مدحتک بر شاه ازیدر.

..

احمد مدحت افندی به، تورکیه نلک طواستوی دییه نلر بوسه تون یا کلبورار،
مدحت ایله طواستوی آره سنده بر خیلی وجه مشابیه وارددر. جسماً صاغلاملق
چوق یاشامق، بویوک بر عاقله ساحبی اولمق کبی مادی خصوصیاتدن - معنویانه
تأثیر عظیمی اولدیغی بیلیمکله برابر - صرف نظر ایتسه ک بیله، مدحتی طواستویه
بکزمه تن جهتلرینه آز قالماز: هر ایکسی یوردلوق بیلیمه ین حقیقت آرایجیسی
و اوصامق بیلیمه ین انسانیت خدمتجیسی ایدی. حقیقتی بولمق و انسانلره مفید اولمق
ایچون، هر فکری تدقیق ایده رک، هر علمه، هر صنعتناش اورارق چالیشدیله.
هر ایکسی انسانلره سعادت بخش ایدن برمه دی، بر مرشد اولمق آتشیله یایورلردی.
طواستوی، نو اوغرده عسکر، ضابط، محرر، شاعر، ادیب، حکیم، جفتچی
ابتدایه خواجه سی، قوندره جی، خسته باقیچی، غزنه جی و نهایت سیلج -
درویش اولمشدی، مدحت ده، عین مقصدله مأمورلق، محررلک، ادبیلک،
حاکمک، حکیمک، طبیبک، عسکرک، مطبعه جیلک، مورخلک، خواجه لق ایتدی.
طواستوی ده، مدحت ده فیلسوف، هم فیلسوف الهی ایدیلر (ایسته یلر، هر ایکسینه
متفلسف دیسونلر)، طواستوی ده، مدحت ده معتقد و نیکیین ایدیلر، هر ایکسی
هان عینی شدله زواللی شوپنهاوری چکشدردیله. طواستوی، یاسنا یا بولیانده
بر قاج سنه چوجقلره الفبا او قوندی، یکی بر طرز تعلیم و تربیه تطبیق ایتدی،
مدحت، منقاسی ردوده «اصول صویه» ی عثمانلی تورکجه سنه ایلك دفعه
ادخال و تطبیق ایله آلدینی شوق اوزرینه، قوجه «مدرسه سلیمانیه» ی وجوده
کتیوردی. چوق یازمقده، متنوع یازمقده و چاپوق یازمقده تورکلرک مدحتی،
روسلرک طواستوی فرسخ فرسخ کچر. تنوع و کثرت آثار یله مدحت، اسکی
عرب محرر لرینی، هانیا شو بیلیم قاج دوه یوکی کتاب یازمش امام سیوطیلری،
آندیریر. کچن هفته خیلی اوغراشدیغم حالده مدحت افندی نلک آثار ی قدرینی

صحيح اوله رق ، بر درلو اوكره نه مدم . هر حاله يوز الله جلدی متجاوز
 در ؛ غزته مقاله لری ده حساب قاتیلیرسه ، ايكیوز الله جلدی كچر . اثرلرینك
 مقدار وتنوعی ایله تولستویه غلبه چالان مدحت ، اثرلرینك قیمتله ، اهمیتله ،
 شخصیتله (اوریشنالتیه سی ایله) تولستویدن بك چوق آشاغیده قالیر . ایشه
 بومهم سبيله دركه تولستویك شهرتی جهانشمول ایکن ، کتابلری هر لسانه ترجمه
 اولوب اوقونیرکن احمد مدحتی ، وطنی خارجنده آنجق بعض مستشرقلر
 طانیر ، کتابلرننده باشقه لسانلره ترجمه اولونانلری یوق دینه جك قدر آزدر .
 لکن مدحتك تولستوی اولامامه سی ، اونك شخصی نقایصندن زیاده ، طوغدینی ،
 یاشادینی محیطك نتیجه تأثیراتیدر . تولستوی ، مدنی برملکتك زنکین واصل بر
 عائله سی ایچنده طوغوب ، دها کوچوك چوجقکن بك چوق معلومات طویلامش ،
 روسچه دن ماعدا ، انگلیزجه ، آلمانجه ، فرانسزجه اوكرنمش ، استعداد
 فطریینی محیطك تأثیراتيله انكشاف ایتدیرمش و بك ایرکن درالفنونه کیرمش
 ایدی . مدحت ایسه تولستویك دارالفنونه کیردیکی یاشده مآثر مدنیه نك بك چوغندن
 محروم کوی کبی بر قصبه نك اعدادیه معلمندن غرب افکارینه آز چوق محرم
 اوله بیلیمك ایچون فرانسز الفباسی هجالمکله مشغولدی ... مدحتی ، روس
 ادیب حکیميله مقایسه ایدرکن ، تورک لک یوزینی قیزارته جق برجهت ده سجیه ،
 (قاراقتهر) لرنده کی تفاوتدر . مدحت افندی ، اصلا قاراقتهر سز لکله اتهام
 اولوناماز : مساعیسنده کی انتظام وشدت ، خلقه مفید اولق یولنده کوستردیکی
 فوق العاده غیرت وهمت ، نهایت بعض افکارنده کی (مثلا ترقی پرورلک ، ضربه
 توجه ، شرق ایچون لزوم تجدد) ثبات وجسارت ، جدآ قاراقتهر صاحبی
 اولدینی ارأه واثبات ایدر . لکن ، بعض معترضلر ، مسلک فلسفی وسیاسیسنده
 بعض تموجات کوستره بیلیرلر . حیات فکریه سننده مسلک فلسفی هیچ تغیره
 اوغرامایان انسانلر مقفود کیندر . مسلک سیاسی ده تبدل وتکامل ایده بیلیر .
 آنجق مدحت افدینك فکر سیاسی تکامل ایدرکن برمنختی* مطرد چیزمدیکی
 کوزه چاربار . حقیقتده مشاهده اولونان مدحت افدینك فکرنندن زیاده ،
 افاده فکریه سیدر . وبونك بویه اولماسی ، معترضلره دها چوق حق قزانديرير .

مدحت افندیڭ آناری آره سنده ، مقدس سینودک تکفیرینه قارشى ، فیلسوف
 طولستویک یازدیڭی مکتوبك برایشینه ، مع التأسف ، راست کلنمز ؛ فقط برنجی
 عثمانلی مجلس مبعوثانی باش کاتبیڭ « تروت فنون » ده جیقان معلوم مقاله سی
 خاطرہ کلیر ... بوالیم یحیی جابوق قساتالم ؛ فقط « خواجہ اول » مزى تبریه
 ایتمه دن دکل : بوتون بووقایمده دخی مسئلؤل ، قناعتیمجه محیطمزددر ؛ احمد
 مدحت افندی ، نه قدر صاغلام بر (قاراقتەر) اولورسه اولسون ، محیطته بو
 ویرکی یی ویرمه دن کچه مزیدی ؛ مملکته ایستدیکی جدی خدمتلر ، مدحتک بو
 « زله » سنی اونوتدیرمه یه کافیدر .

..

مدحت افندیڭ تورکیلیکی ، « اقدام » ك « آنار اسلاف » کتبخانه سنی
 تأسیس ایستدیکی زمانلردن ، یعنی ۱۵ ، ۱۶ سنه اولندن اعتبارآ اییدن ایی به
 محوسدر . نجیب عاصمی ، ولد چلبی یی تورکولوژی به تشویق ایدن مدحت
 اولمشدی . انقلابدن سوکره مدحتک تورکیلیکی ده ا زیاده کسب صراحت
 ایستدی و کشایش بولدی . ۱۳۲۴ سنه سی « تورک درنکی » مؤسسلرندن اولمه یی
 قبول بویورمشدی . روسیه لی تورک طلبه طرفندن ترتیب ایدیلوب ، استانبولده
 تورکلک فیکرینک ایلك اظهاراتسندن بولونان بر بویوک قونقهرانسده ، مدحت
 افندی ، تورک تاریخ واتنوغرافیا سنه دائر یك قیمتدار معلومات ویرمش [۱] ،
 کندی اجتهادینه کوره آفریقاده یاشایان توارکلرک بیله تورک اولدیڭی سوبله -
 مشدی . کندیلرله مشرف اولدیڭم زمانلر ، دائما « تورک يوردی » ایچون
 تشویق والتفات بویورورلردی . بن ده دائما ، « تورک درنکی » ، « تورک
 يوردی » ، « تورک اوجاغی » حاصلی بوتون تورکلک جریانی ، کندیلرینک
 آنارندن نبعان ایستدیکنی عرض ایله رم . بو حقیقتی ، بوکون بوراده ینه تکرار
 ایدیورم : تورکیلیک مدحت افندی به یك جوق مدیون شکراندر . مدحت
 افندیڭ وفاتیه ، تورکلک وتورکیلیک محترم آق صقاللرندن برینی ظالب ایدیور .
 اولو تگری طوبراغی نور ایتمین !

آکھب افندی